

Mykola Senchenko
**Analysis of the situation with book publishing and pricing:
 the experience of Germany**

Today, during the pandemic, the book industry, as never before, needs to monitor the economic and financial situation, relevant analytical information, study strategies for the development of leading market players, anti-crisis measures and assess their effectiveness. The article on the example of Germany shows that even in a pandemic, publishers were able to maintain their potential and successfully print and sell books.

Keywords: pandemic; printing statistics; typography; online sales; offline sales; book distribution; reading books; e-books; fixed price

References

1. Byukenen P. (2003). *Smert' Zapada*. Moskva: AST.
2. Vystoyat' v pervuyu volnu: antikrizisnyj opyt Germanii. (2021). *Zhurnal "Universitetska kniga"*. Yanvar'—fevral' 2021, [online]. Available at: <https://www.bookind.ru/otrasl/school>.
3. *Shkola izdatelskogo masterstva*. (2021). Knizhnaya industriya, [online]. Available at: <https://www.bookind.ru/otrasl/school>.

Надійшла до редакції 7 вересня 2021 року

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

УДК 025.355:001|НБУВ:[004.932.4+808/2]|(477)(045)
 DOI: 10.36273/2076-9555.2021.9(302).16-19

Юлія Ейсмонт,
 молодший науковий співробітник
 відділу наукового формування
 національних реферативних ресурсів НБУВ,
 e-mail: sunny1234@ukr.net
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3203-8471>

РБД "Україніка наукова": редакційна підготовка електронного ресурсу

Розглянуто роль електронних ресурсів як засобу наукової комунікації в сучасному глобалізованому суспільстві. Проаналізовано основні наукові електронні ресурси провідної бібліотечної установи України — Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Схарактеризовано особливості найпопулярніших ресурсів серед відвідувачів книгозбірні. Визначено місце загальнодержавної реферативної бази даних "Україніка наукова" поміж важливих ресурсів бібліотеки. Наведено статистичні дані відвідувань інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за визначений період 2020 р. Виокремлено їх види за ознакою періодичності та видом інформації, призначеної для сприйняття. Зосереджено увагу на використанні комп'ютерних технологій у процесі створення та редагування електронних ресурсів. Окреслено загальні вимоги до підготовки та редагування інформаційного масиву "Україніка наукова". Розглянуто специфіку редагування наукових реферативних текстів і запропоновано рекомендації щодо його вдосконалення. Обґрунтовано доцільність здійснення редакційного опрацювання реферативних текстів у кілька етапів. Наголошено на потребі ретельної перевірки за періоджерелами правильності поданої інформації. Особливу увагу приділено виявленню та виправленню в текстах спотворень після сканування. Розглянуто особливості оформлення формульних і спеціальних виразів у наукових текстах "Україніка наукова". Зауважено, що під час використання формул слід дотримуватися певних правил і обов'язково перевіряти точність відтворення у форматі html. Констатовано, що професійне наповнення та редагування інформаційного масиву загальнодержавної реферативної бази даних "Україніка наукова" підвищить інформаційну й наукову цінність ресурсу, сприятиме популяризації здобутків українських учених та якнайповнішому забезпеченню читачьких запитів. Зосереджено увагу на професійній майстерності співробітників, які беруть участь у якісному наповненні та редакційному опрацюванні "Україніка наукова".

Ключові слова: електронні ресурси; інформаційні ресурси; редагування; реферативний текст; РБД "Україніка наукова"

Постановка проблеми. Електронні ресурси (ЕР), доповнюючи традиційні форми зберігання інформації, стають дедалі ефективнішим засобом наукової комунікації, сприяють реалізації індивідуального творчого потенціалу й колективної співпраці вчених, надають можливість швидко здійснювати обмін ідеями, ознайомлюватися з дослідницькими результатами колег із різних країн світу. З упровадженням ЕР з'являється можливість широкомасштабного сервісу для теоретично безмежної кількості користувачів. За умови

активного використання інтернету як комунікативного середовища інформаційні матеріали в цифрових форматах набувають підвищеного попиту користувачів [5]. За даними статистики відвідувань інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі — НБУВ), лише впродовж 17.03.—28.08 2020 р. кількість користувачів, які відвідали портал бібліотеки, скористалися її послугами та працювали з її ресурсами, становила понад 885 тис.

Особливе місце у процесі пропагування наукового знання в Україні та за її межами посідає загальнодержавна реферативна база даних "Україніка наукова" (далі — РБД "Україніка наукова"), що є національним електронним науковим ресурсом НБУВ і не має аналогів в нашій країні, оскільки охоплює всі галузі знання. У РБД реферують монографії, збірники наукових праць, матеріали конференцій, засідань круглих столів, посібники для ЗВО, серіальні (періодичні та продовжувані) видання, автореферати дисертацій, препринти; об'єкт редагування — реферативні тексти.

Поміж найпопулярніших інформаційних електронних ресурсів НБУВ виокремимо такі: картотеки та каталоги, Електронна бібліотека "Україніка", "Наукова періодика України", Наукова електронна бібліотека, Репозитарій НБУВ, Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини, Інформаційно-аналітичні ресурси Центру досліджень соціальних комунікацій тощо.

Кожен ресурс має певні особливості, які розглянемо докладніше. Бібліотечні картотеки та каталоги розкривають склад і зміст бібліотечного фонду НБУВ; об'єкт редагування — бібліографічні записи. Електронна бібліотека "Україніка" — інтегрований національний електронний інформаційний ресурс, унікальність якого полягає в тому, що він розкриває всю документну спадщину України з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних і текстових ресурсів; об'єкт редагування — бібліографічні записи. "Наукова періодика України" — зібрання повних текстів наукових фахових видань; об'єкт редагування — статті. Репозитарій НБУВ — електронний архів документів наукового, довідкового, освітнього та методичного призначення, присвячених історії НБУВ; об'єкт редагування — бібліографічні записи.

З огляду на високий рівень популярності зазначених ресурсів НБУВ серед користувачів набувають **актуальності** питання їх якісного поповнення та професійного редагування.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Науковці активно вивчають проблеми створення, функціонування та використання електронних інформаційних ресурсів. Зокрема, роль ЕР бібліотек у піднесенні інтелектуального та духовного потенціалу українського суспільства досліджували О. Онищенко, Л. Дубровіна, В. Горовий, В. Попик, К. Лобузін та інші [5]. Основні проблеми створення бази даних цифрового фонду бібліотеки висвітлив І. Лобузін [4]. Методику складання бібліографічних описів електронних ресурсів різних видів визначили М. Женченко, Д. Ткаченко, О. Цокало [1; 3]. Особливості редакційної підготовки електронних видань розглянула Н. Фіголь [8]. Шляхи вдосконалення навичок посткомп'ютерного редагування технічних текстів запропонували Л. Гречаниченко, Н. Матулевська, Т. Матулевська [2].

Мета дослідження — розглянути специфіку процесу редагування наукових електронних ресурсів НБУВ, зокрема РБД "Україніка наукова", й розробити рекомендації щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Електронні ресурси — це інформаційні ресурси, які

створюють, адмініструють та використовують за допомогою комп'ютера. ЕР містять дані та / або програми, зафіксовані в електронній (цифровій) формі на певних носіях, у тому числі тих, що потребують застосування периферійного пристрою, безпосередньо під'єданого до комп'ютера (наприклад, CD-ROM), або зв'язку з комп'ютерною мережею (наприклад, з інтернетом).

За ознакою періодичності виокремлюють два види електронних ресурсів: *завершені* та *продовжувані*.

Завершені ресурси — виходять одноразово чи впродовж певного періоду із заздалегідь визначеною кількістю частин; охоплюють *монографічні* та *завершені інтегровані ресурси*.

Продовжувані ресурси — виходять упродовж певного періоду, термін якого заздалегідь не визначено; охоплюють *серійні* та *продовжувані інтегровані ресурси* [1].

За видом інформації, призначеної для сприйняття, ЕР поділяють на *електронні дані*, *електронні програми* та *комбінацію* [3].

Грунтовніше проаналізуємо популярний електронний ресурс НБУВ — РБД "Україніка наукова". Безпосередню участь у якісному наповненні та професійному редагуванні реферативних текстів для бази даних беруть співробітники відділу наукового формування національних реферативних ресурсів.

Варто зазначити, що на сучасному етапі комп'ютерні технології дають змогу суттєво пришвидшити процес створення та редагування реферативних текстів. Підготовка анотацій авторефератів дисертацій для "Україніка наукової" відбувається переважно з допомогою сканування, водночас аналітико-синтетичне опрацювання монографій, збірників наукових праць, матеріалів конференцій, засідань круглих столів, посібників для ЗВО тощо потребує іншої методики підготовки реферативних текстів та є набагато складнішим і повільнішим. Як слушно зауважила Н. Фіголь, повністю автоматичної системи опрацювання тексту не може бути, оскільки трапляються випадки, коли потрібні лише мозок і досвід людини [8].

Розглянемо специфіку редагування РБД "Україніка наукова" [6]. Вимоги до редакційного опрацювання електронного ресурсу загалом такі самі, як і до друкованого, однак є певні особливості. Здійснювати редагування наукових реферативних текстів доцільно в кілька етапів. Спочатку слід ознайомитися з текстом і проаналізувати його зміст. На другому етапі — звірити ідентичність назв і зосередити увагу на специфічних елементах реферативних текстів (дефініції, дати, числа, формульні й спеціальні вирази, імена) тощо. Прискіплива та ретельна перевірка правильності поданої інформації за першоджерелами — одна з головних вимог до підготовки та редагування наукових електронних ресурсів НБУВ.

Під час читання редактор також має звернути увагу на наукову новизну, значущість, точність і достовірність тексту; виявити та виправити фактологічні, лексичні, синтаксичні, стилістичні, морфологічні, орфографічні, пунктуаційні та інші помилки. Слід також відстежувати та виправляти такі недоліки тексту, як неточне слово-

вживання; кальки й росіянізми, полонізми та англіцизми; використання термінів-дублетів тощо. Варто уникати незрозумілих абревіатур і скорочень без пояснення; надмірного використання наукової термінології; складних речень псевдонаукового стилю тощо.

Процес створення реферативного тексту, як значалося, часто передбачає сканування першоджерела. Зображення, отримані за допомогою сканера, сучасні системи розпізнавання текстів (FineReader, OmniPage, ReadIris) можуть опрацювати з доволі високою точністю (понад 99,9%). Водночас якість зображень не завжди є високою, тому під час розпізнавання документів виникають проблеми [7]. У процесі подальшого опрацювання тексту слід зосередити увагу на спотвореннях після сканування. Серед похибок, що найчастіше трапляються після сканування наукової літератури референтами відділу наукового формування національних реферативних ресурсів НБУВ, виокремимо такі: неправильне відтворення формульних і спеціальних виразів; некоректне виведення абревіатур; помилки в окремих словах, які спотворюють зміст тексту (наприклад, "тендер" замість "гендер"; "фунт" замість "грунт"); часткова заміна тексту кирилицею на латиницю або навпаки у випадку складних синтаксичних конструкцій, що містять формульні та спеціальні вирази. Після сканування потрібно ретельно перевірити за першоджерелами правильність інформації, виявити й виправити спотворення у текстах.

Референти та редактори, які створюють і редагують реферативні тексти, також мають уміти розписувати формули й інші спеціальні вирази за допомогою віртуальної клавіатури. Слід дотримуватися правил пунктуації в тексті з формульними виразами, оскільки вони входять до речення як рівнозначний складник. Перевірка точності подання формул в електронній формі можлива у форматі html. Ігнорування наведених завдань є неприпустимим у роботі редакторів, оскільки будь-який недогляд може призвести до прикрих помилок, що негативно впливатиме на сприйняття інформації читачами.

Висновки. Доступ до наукових електронних ресурсів НБУВ сприяє ефективному здобуттю та використанню знань, що є важливим чинником розвитку вітчизняної науки. Закономірно, що в епоху цифрових

технологій основний масив інформації бібліотеки становитимуть електронні ресурси. Як свідчить практика, кількість віртуальних читачів, котрі використовують ЕР, постійно зростає. Професійне наповнення та редагування електронних ресурсів НБУВ, зокрема РБД "Україніка наукова", дасть змогу підвищити їх інформаційну та наукову цінність, забезпечити оперативність пошуку, суттєво збільшити кількість користувачів бібліотеки.

У процесі створення та ретельного редакторського опрацювання реферативних текстів РБД "Україніка наукова" співробітники відділу наукового формування національних реферативних ресурсів НБУВ розробили рекомендації для вдосконалення алгоритмів редагування електронних інформаційних ресурсів бібліотеки, а саме:

- здійснювати редагування з урахуванням правил нового правопису;

- дотримуватися винятково наукового стилю та наукової термінології;

- звертати особливу увагу на надмірне використання в наукових текстах іншомовних запозичень; для дотримання балансу національного та інтернаціонального складників за наявності вдалих відповідників слід надавати перевагу питомо українським термінам;

- стежити за тим, щоб речення в тексті були простими, завершеними, логічними та лаконічними, оскільки тривала робота з електронними ресурсами, на відміну від друкованих, суттєво стомлює зір;

- під час редагування послуговуватися лише академічними словниками останніх років видання;

- обов'язково звіряти за першоджерелами ідентичність назв та зосереджувати увагу на специфічних елементах реферативних текстів (дефініції, дати, числа, формульні й спеціальні вирази, імена) тощо;

- виявляти та виправляти спотворення після сканування.

Виконання робочих завдань на належному рівні потребує від співробітників, які беруть участь у підготовці та редагуванні електронних ресурсів НБУВ, зокрема РБД "Україніка наукова", дотримання головних етичних принципів референта та редактора, спеціальних знань, компетентності; бездоганного знання української та, бажано, англійської, що дає змогу професійно опрацювати різноманітні тексти.

Список використаної літератури

1. *Бібліографічний опис електронних ресурсів : метод. рек. / Д. В. Ткаченко, О. О. Цокало. — Миколаїв : Б-ка Миколаїв. держ. аграр. ун-ту, 2011. — 80 с.*
2. *Гречаниченко Л. В. Удосконалення навичок посткомп'ютерного редагування технічних текстів / Л. В. Гречаниченко, Н. П. Матулевська, Т. В. Матулевська // Наук. пр. Донец. нац. техн. ун-ту. Сер. Педагогіка, психологія і соціологія. — 2010. — Вип. 8. — С. 67—75.*
3. *Женченко М. І. Бібліографічний опис електронних ресурсів: загальні вимоги / М. І. Женченко // Вісн. Кн. палати. — 2011. — № 4. — С. 1—4.*
4. *Лобузін І. В. Створення бази даних цифрового фонду бібліотеки: основні проблеми та технологічні рішення / І. В. Лобузін // Наук.-техн. інформ. (НТІ). — 2013. — № 1. — С. 67—72.*
5. *Онищенко О. С. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства : монографія / О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий, В. І. Попик, К. В. Лобузін, Н. Ф. Самохіна, Н. Ю. Каліберда, Т. В. Добко, Г. І. Солоіденко, Т. Л. Кулаковська, Л. А. Чуприна, А. В. Матвійчук, М. О. Кудінов, Л. М. Яременко. — НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ: НБУВ, 2011. — 247 с.*
6. *Реферативна база даних "Україніка наукова". — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/512>. — Назва з екрана.*

7. Тимченко О. В. Модель геометричних спотворень зображень текстових документів / О. В. Тимченко, І. О. Кульчицька, О. О. Тимченко // Моделювання та інформаційні технології. Зб. наук. пр. ІПМЕ НАН України. — 2013. — Вип. 67. — С. 100—104.
8. Фіголь Н. М. Особливості редакційної підготовки електронних видань / Н. М. Фіголь // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2013. — № 3—4. — С. 165—169.

Yuliya Eysmont

Abstract database "Ukrainika scientific": editorial preparation of the electronic resource

The role of electronic resources as a means of scientific communication in modern globalized society is considered. The main scientific electronic resources of the leading library institution of Ukraine — the V. I. Vernadsky National library of Ukraine are given. The features of some of the most popular resources among the visitors of the Library are described. The place of the national abstract database "Ukrainika scientific" among the important resources of the Library is determined. The statistical data of visits to information resources of the V. I. Vernadsky National library of Ukraine for a separate period of 2020 are given. Their types are distinguished on the basis of periodicity and type of information intended for perception. Attention is paid to the use of computer technology in the process of creating and editing electronic resources. The general requirements for the preparation and editing of the information array "Ukrainika scientific" are outlined. The specifics of editing scientific abstracts are described and recommendations for improving this process as a whole are offered. The expediency of editorial processing of abstract texts in several stages is substantiated. Emphasis is placed on a thorough check of the sources of the information provided. Particular attention is paid to detecting and correcting distortions in texts after scanning. The peculiarities of the design of formulaic and special expressions in the scientific texts of "Ukrainika scientific" are considered. It is noted that when using formulas, it is necessary to follow certain rules and be sure to check the correctness of their reproduction in html format. It is stated that professional content and editing of the information array of the national abstract database "Ukrainika scientific" will increase the informational and scientific value of the resource, will promote the scientific achievements of Ukrainian scientists and the fullest satisfaction of readers' requests. Emphasis is placed on the professional skills of employees who participate in the quality content and editorial processing of "Ukrainika scientific".

Keywords: *electronic resources; information resources; editing; abstract text; abstract database "Ukrainika scientific"*

References

1. Tkachenko D. V. and O. O. Cokalo. (2011). *Bibliografichnij opis elektronnih resursiv : metod. rek.* Mikolayiv: B-ka Mikolayiv. derzh. agrar. un-tu.
2. Grechanichenko L. V., Matulevska N. P. and Matulevska T. V. (2010). Udoskonalennya navichok postkomp'yuternogo redaguvannya tehnicnih tekstiv. *Nauk. pr. Donec. nac. tehn. un-tu. Ser. Pedagogika, psihologiya i sociologiya*, 8, pp. 67—75.
3. Zhenchenko M. I. (2011). Bibliografichnij opis elektronnih resursiv: zagalni vimogi. *Visn. Kn. palati*, 4, pp. 1—4.
4. Lobuzin I. V. (2013). Stvorenniya bazi danih cifrovogo fondu biblioteki: osnovni problemi ta tehnologichni rishennya. *Nauk.-tehn. inform. (NTI)*, 1, pp. 67—72.
5. Onishenko O. S., L. A. Dubrovina, V. M. Gorovij and others. (2011). *Elektronni informacijni resursi bibliotek u pidnesenni intelektualnogo i duhovnogo potencialu ukrayinskogo suspilstva : monografiya.* Kyiv: NBUV.
6. *Referativna baza danih "Ukrayinika naukova".* (2021). Available at: <http://nbuv.gov.ua/node/512>.
7. Timchenko O. V., Kulchicka I. O. and Timchenko O. O. (2013). Model geometrichnih spotvoren zobrazhen tekstovih dokumentiv. *Modelyuvannya ta informacijni tehnologiyi. Zb. nauk. pr. IPME NAN Ukrayini*, 67, pp. 100—104.
8. Figol N. M. (2013). Osoblivosti redakcijnoyi pidgotovki elektronnih vidan. *Derzhava ta regioni. Ser. Soc. komunikaciyi*, 3—4, pp. 165—169.

Надійшла до редакції 13 вересня 2021 року

ГЛОБАЛІСТИКА

Владимир Дергачев,

*профессор, доктор географических наук,
член Национального союза журналистов Украины
и Международной федерации журналистов*

Дэн Сяопин. "Великий архитектор китайских реформ и модернизации"

Дэн Сяопин (1904—1997) — китайский государственный, политический и партийный деятель, фактический руководитель КНР с конца 1970-х до начала 1990-х гг., создатель "китайского чуда".

Унаследовав страну, находившуюся в состоянии необъявленной гражданской войны после "культурной революции", Дэн Сяопин стал ядром второго поко-

ления китайских руководителей, автором нового мышления, разработал принцип "социализма с китайской спецификой", инициировал экономические реформы и вывел государство на лидирующие позиции мирового рынка.

Дэн Сяопин родился в деревне Пайфан Гуаньшаньской области провинции Сычуань в семье сель-